

Subrogācijas jēdziens Latvijas civiltiesībās

Jeļena Alfejeva

*Rīgas Stradiņa universitāte,
Juridiskā fakultāte, Latvija*

Ievads. Latvijas juridiskajā literatūrā tiek apgalvots, ka Latvijas Civillikums (CL) subrogāciju neparedz un ka tā ir līgumsaistību pārņemšana atšķirībā no cesijas, kas ir tikai prasījuma tiesību pārņemšana. To vajadzētu aplūkot kritiski kaut vai tāpēc, ka CL paredz pārjaunojumu. Tomēr pēc būtības ir nepareizi uztvert subrogāciju kā līgumsaistību pārņemšanu, jo šādi subrogāciju neinterpretē ne citu valstu tiesībās, ne arī starptautiska rakstura tiesību dokumentos.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir izprast subrogācijas jēdzienu. Pētījuma teorētiskā bāze ir Latvijas, citu valstu zinātnieku atzinumi; normatīvā bāze ir Latvijas un ārvalstu tiesību regulējums. Izstrādē tiek izmantotas analīzes, sintēzes, zinātniskās indukcijas un dedukcijas metodes, salīdzinošā metode, kā arī vēsturiskā metode.

Rezultāti. CL atjaunošanas laikā Latvijas tiesībās jau ir bijusi saskarsme ar terminu "subrogācija", piemēram, jūras tiesībās. Starptautiskā 1996. gada konvencija par atbildību un kaitējuma kompensāciju sakarā ar bīstamu un kaitīgu vielu pārvadāšanu pa jūru (HNS konvencija) paredz subrogāciju kā prasības tiesību pārņemšanu. Romas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, paredz subrogāciju kā kreditora tiesību pārņemšanu, t. i., tiesības prasīt no parādnieka apmierinājumu gadījumā, ja personai (kreditoram) ir uz līguma pamata celta prasība pret citu personu (parādnieku) un trešajai personai ir pienākums apmierināt kreditoru vai tā ir faktiski apmierinājusi kreditoru attiecīgās saistības izpildē parādnieka vietā (13. pants). Milānas universitātes pārstāvis Mario Giuliano komentāros par 13. pantu (Ziņojums par Konvenciju par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām) secina, ka viena kreditora aizstāšana ar citu var notikt gan prasījuma brīvprātīgas cesijas dēļ (12. pants), gan kā prasījuma cesija pēc likuma, ja samaksu veikusi cita persona, nevis parādnieks, ko attiecīgi Konvencijas 13. pantā sauc par subrogāciju, kas turpmāk tiek skaidrota kā prasījuma cesija pēc likuma (šādu prasījuma cesiju paredz CL 1793. panta 1. punkts). Tā ir saskaņā ar Francijas Civilkodeksa 1251. panta 3. punktu un Itālijas Civilkodeksa 1203. panta 3. punktu.

Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām jeb *Roma I* regula, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpus līgumiskām saistībām (*Roma II*), paredz, ka ar subrogāciju saprot trešās personas tiesības izmantot pret parādnieku tās tiesības, kas kreditoram bija attiecībā pret parādnieku, ja personai (kreditoram) ir ārpus līgumiskās prasījums pret citu personu (parādnieku) un trešajai personai ir pienākums apmierināt kreditora prasījumu vai arī šī trešā persona, izpildot attiecīgo pienākumu, faktiski ir apmierinājusi kreditora prasījumu.

Termini "subrogācija" un "regress" pēc doktrīnas atšķiras ar to, ka subrogācija ir kreditora tiesību pāreja attiecībā pret parādnieku, bet regresa tiesības ir īpašas, ar likumu vai līgumu pielīgtas tiesības. Kaut arī regresa tiesības pēc būtības var atveidot kādas saistības, kuras tiesīga persona ir izpildījusi, un saturiski pat pilnībā atbilst šīm saistībām, tomēr regresa tiesības ir jaunas tiesības, nevis kādu iepriekšējo tiesību pārņemšana. To ir svarīgi zināt, piemēram, skaitot noilgumu.

CL paredz arī regresa jēdzienu, ko izmanto divos gadījumos: (1) runājot par galvinieku (CL 1705., 1706., 1708., 1709., 1711. pants); (2) runājot par pārjaunojumu (CL 1877., 1880. pants).

Latvijā apdrošināšanas jomā lieto tikai jēdzienu "regress". "Eiropas apdrošināšanas līgumtiesību principi" (www.restatement.info) ar subrogāciju saprot apdrošinātāja tiesības prasīt no trešās personas, kas atbildīga par zaudējumu, tādā mērā, kā tas izmaksājis atlīdzību apdrošinātajam (10:101).

Secinājumi. Subrogācija ir juridiskā doktrīna, kas paredz, ka viena persona pārņem prasības tiesības pret citu personu, pamatojoties uz likumu. CL 4. daļas modernizācija saistībā ar subrogāciju nepieciešama, ņemot vērā privāttiesiskā regulējuma tendences (UNIDROIT, ELTP).

Likumā Par apdrošināšanas līgumu būtu jāiekļauj teksts šādā redakcijā: "(1) Apdrošinātajam, kas ir izmaksājis apdrošināšanas atlīdzību, ir subrogācijas tiesības, izņemot fiksētas summas apdrošināšanas gadījumos. (2) Civiltiesiskās atbildības apdrošināšanā apdrošinātājs ir tiesīgs iesniegt regresa prasību pret apdrošināto apdrošināšanas līgumā vai likumā paredzētajos gadījumos.

Civiltiesiskās atbildības apdrošināšanā regresa prasību pret apdrošināto var celt par zaudējumiem, par kuru atlīdzināšanu ir atbildīgs apdrošinātais saskaņā ar likumu, taču apdrošināšanas aizsardzību apdrošināšanas līgums neparedz."